

Motion till riksdagen

1987/88:Ub401

av Pär Granstedt m. fl. (c)
om utbildningen för vuxna

Inledning

I denna motion presenterar centern förslag som bland annat berör folkhögskolan och folkbildningen. Dessa två utbildningsformer utgör tillsammans med andra insatser för vuxenutbildning en utomordentligt betydelsefull del av vårt utbildningsväsende. Många människor som mänskligt att döma har ett långt yrkesliv framför sig har en alltför bristfällig skolunderbyggnad som måste kompletteras med utbildningsinsatser i vuxen ålder. Personalutbildning, förnyelsefonder och uppdragsutbildning är självfallet betydelsefulla men det är många eftersatta grupper som ej nås av dessa insatser. En omfattande vuxenutbildning i offentlig regi eller med offentligt stöd måste även i framtiden spela en stor och kanske växande roll i det svenska utbildningsväsendet. Bland annat kommer invandragrupperna att ha betydande utbildningsbehov på en mängd områden – inte enbart på språkområdet.

Folkhögskolan

Folkhögskolans roll

Folkhögskolan har djupa rötter i det svenska utbildningsväsendet. Undervisningen i internatform ger en speciell miljö där inte minst kamratskapet mellan eleverna medverkar till att främja studiearbetet. Tidigare har folkhögskolan haft en särskild betydelse för arbetar- och landsbygdsungdomens möjlighet att nå vidare studier. Enligt centerns mening har folkhögskolan en betydelsefull roll att spela också i dag även om det övriga utbildningsväsendet byggts ut kraftigt.

Folkhögskoleutbildning är ofta ett bra alternativ för dem med kort utbildning. Människor med sociala problem har ofta en bristfällig skolunderbyggnad. Här kan folkhögskolan göra en insats. För invandrarna kommer sannolikt folkhögskolan att spela en växande roll. Folkhögskoleformen möjliggör både bredd och mångfald i utbildningsutbudet. Behovet av folkhögskolan visas av att elevtillströmningen nu är stabil med en ökning under senare år.

Centern krävde förra året att folkhögskolans situation skulle belysas i en folkhögskoleutredning. Riksdagen biföll centerns krav. Dessvärre har

regeringen ännu inte tillsatt denna utredning. Det är angeläget att detta sker skyndsamt.

Mot. 1987/88
Ub401

Ett växande problem för framför allt rörelsefolkhögskolorna är det bristande byggnadsunderhållet. Det är mycket viktigt att folkhögskoleutredningen snabbt belyser hur en förbättring härvidlag skall åstadkommas.

Bidrag till driften av folkhögskolor

Sedan några år har de enskilda folkhögskolorna haft en bidragsspärr för sin verksamhet. Medelvärdet av två tidigare verksamhetsårs statsbidragsberättigade veckor har gett ett kommande års garanterade bidragsveckor. I den mån det funnits "ofördelade bidragsveckor" kvar inom totalvolymen eller enskilda folkhögskolor ej fullt ut nyttjat sina veckor har skolor som överskridit sin garanterade volym kunnat få statsbidragstäckning (i proportionell relation till sin andel av tillgängliga bidragsveckor).

För de ca 33 000 bidragsveckor som 80 av folkhögskolorna år 1986/87 genomförde ovanför sina garanterade bidragsveckoresurser erhöll man statsbidrag motsvarande ca 58 %. Dels beroende på att det inom totalvolymen fanns en "ofördelad resurs" på ca 6 000 bidragsveckor och dels beroende på att de övriga 45 skolorna ej nyttjade garanterade bidragsveckor motsvarande ca 13 000.

Riksdagens beslut för år 1987/88 innebar att två nya folkhögskolor inrättades (Arbetrörrelsen i Sthlms län samt Hästsportens folkhögskolor) samt att de två senast tillkomna skolorna Bona och Kvinnofolkhögskolan skulle tilldelas ytterligare resurser inom totalramen. Den sistnämnda bibehölls dock till oförändrat 703 700 bidragsveckor.

Konsekvensen av riksdagsbeslutet samt SÖ:s fördelning av bidragsveckorna till de fyra nämnda folkhögskolorna har blivit att redan från början har flera tusen veckor utöver totalramen fördelats ut till de 127 folkhögskolorna.

Uppgifter har begärts in från samtliga folkhögskolor om beräknat antal genomförda bidragsveckor under året. Prognosen utifrån detta pekar på att ca 25 000 bidragsveckor genomförts med i stort sett ingen statsbidragsvecko-täckning alls.

En starkt bidragande orsak till att folkhögskolorna trots allt genomför verksamhet utan statsbidragsgarantier är att man innevarande år haft ett osedvanligt stort antal sökande till de allmänna kurserna. Jämfört med föregående verksamhetsår handlar det om drygt 500 fler antagna deltagare. Till övervägande delen handlar det om personer med tidigare svag utbildningsbakgrund som folkhögskolorna därmed önskat prioritera.

I budgetpropositionen föreslås när det gäller bidragsveckovolym endast 4 000 nya bidragsveckor. Enligt propositionen skall detta dels användas för den katolska folkhögskolans resurstilldelning och dels ge "större möjlighet för folkhögskolor som har inrättats sedan budgetåret 1980/81 att öka sin verksamhet till en pedagogiskt och organisatoriskt tillfredsställande nivå".

Utgår man enbart från regeringens förslag om en ny självständig folkhögskola samt förutsätter att åtminstone de två under 1987/88 tillkomna folkhögskolorna (vid SÖ:s fördelning) får minst tusen bidragsveckor vardera så kommer redan från början den i propositionen föreslagna undervisnings-

volymer på 707 500 bidragsveckor att vara överskriden med ca 5000 bidragsveckor. Det sistnämnda främst som en konsekvens av förra årets riksdagsbeslut om en ny folkhögskola och särskilda tilldelningar till två andra skolor utan att samtidigt den totala undervisningsvolymen ökades.

Skall sedan de under 1980-talet tillkomna folkhögskolorna få nya resurser upp till de av SÖ föreslagna fyra tusen veckorna vardera så fordras en ytterligare utökning av den totala undervisningsvolymen med ca 4000 bidragsveckor.

Utifrån de förslag som återfinns i budgetpropositionen samt den faktiska situationen när det gäller de enskilda skolornas garanterade antal bidragsveckor föreslår centern att den totala undervisningsvolymen för den reguljära verksamheten beräknas till 716 500 bidragsveckor. Detta innebär att ca 6 milj.kr. ytterligare måste anvisas.

Bred datautbildning för vuxna

Folkhögskolan är den enda utbildningsform som ej tidigare år erhållit statligt stöd för uppbyggnaden av undervisning i datakunskap. Många folkhögskolor har trots detta utbildning inom området. Genomgående lägger skolorna stor vikt på samhällsaspekterna och de etiska frågor som uppstår inom den nya tekniken. Behoven är i dag stora på folkhögskolorna när det gäller såväl nyinköp som komplettering av utrustningen samt fortbildning av lärarna. Många folkhögskolor ligger i utpräglade glesbygdsområden och det kan därför ses som ett led i den pågående Landsbygd 90-verksamheten där spridning av ny teknik bör vara ett centralt tema.

Datautbildningsgruppen föreslog i sitt samlade handlingsprogram hösten 1986 att statsbidrag borde under en fyraårsperiod utgå också till folkhögskolorna. Närmast som bidrag för utrustning och pedagogiskt arbete med 2 milj. kr. vardera år. SÖ föreslog samtidigt i sin anslagsframställning för år 1987/88 ett likartat bidrag.

Under avsnittet 3.2.3.7. "bred datautbildning för vuxna" framhåller utbildningsministern att "det är väsentligt, både ur allmän demokratisk synpunkt och för att åstadkomma ett väl fungerande arbetsliv, att även korttidsutbildade vuxna erbjuds grundläggande kunskaper om datatekniken och dess konsekvenser".

Som ett komplement till de insatser studieförbunden uppmanas att fullgöra vill vi framhålla folkhögskolans roll som anordnare av bred datautbildning. Folkhögskolan bör därför få ett utvecklingsbidrag för utrustning och fortbildning på 1 milj. kr.

Folkhögskolan som resurs i flyktingmottagandet

Under senare år har folkhögskolorna gjort betydande insatser för flyktingar/invandrare. Verksamhetsåret 1986/87 utgjorde denna grupp närmare 10 % av eleverna på de långa kurserna. Skolformens pedagogiska uppläggning, internatsmiljön samt koppling till folk rörelser och organisationer har visat sig synnerligen lämplig när det gäller integrationen av flyktingar/invandrare i det svenska samhället.

Folkhögskolan är också en av de utbildningsanordnare som kommunen i

form av uppdragsutbildning kan använda sig av för genomförandet av undervisningen i grund-sfi. Mellan 10–20 folkhögskolor genomför för närvarande sådan utbildning.

Ett samarbetet pågår också mellan SIV:s flyktingförläggningar och ett femtontal folkhögskolor. I formen av uppdragsutbildningar tar folkhögskolorna emot grupper på 10–15 flyktingar som sedan under 4–6 månader får bo på folkhögskolorna. Flyktingarna är kyrkobokförda på förläggningarna och väntar på att erhålla en kommunplacering. Vistelsen på folkhögskolan blir ett mellanled i avvaktan på utflyttningen till en kommun.

Jämfört med en fortsatt vistelse på flyktingförläggningen har folkhögskolan blivit ett efterfrågat alternativ. Samtidigt innebär det en första sluss ut i samhället.

Under folkhögskoletiden erhåller flyktingarna undervisning i svenska och samhällskunskap. Vid de tester som sedan gjorts när utplacering skett i kommuner visar det sig att folkhögskolekursen gett flyktingarna kunskaper på grund-sfinivå. Någon ytterligare utbildning i grund-sfi måste med andra ord inte anordnas av kommunen. Det innebär också att statsbidrag ej behöver utgå till kommunen för själva grund-sfiundervisningen. Kostnaderna för folkhögskolans undervisning av flyktingarna har tidigare bestridits av SIV.

Samarbetet mellan flyktingförläggningarna och folkhögskolorna har fungerat bra och folkhögskolornas insatser för flyktingarna har av dessa själva upplevts mycket positivt.

Ett par hundra flyktingars vistelse i förläggningarna har av dessa själva upplevts mycket positivt.

Ett par hundra flyktingars vistelse i förläggningarna har avsevärt förkortats samtidigt som såväl undervisning ägt rum som kontakter med andra svenskar samt samhälls- och kulturliv inom och utanför folkhögskolemiljön etablerats.

Enligt folkhögskolornas egna bedömningar borde ytterligare ett antal folkhögskolor i framtiden kunna engageras inom ramen för flyktingmottagandet.

Med tanke på dels problematiken med de långa väntetiderna på flyktingförläggningarna, dels kvaliteten på den helhetsmiljö folkhögskolorna kan erbjuda bör riksdagen som sin mening uttala att folkhögskolorna i största möjliga utsträckning bör nyttjas inom det framtida flyktingmottagandet.

Folkbildningen

Folkbildningens situation

De bidragsregler som i dag styr folkbildningen tillkom i samband med folkbildningspropositionen 1981 och bygger på schablonbidrag med s.k. högre och lägre schablonbidragstimmar. Timmarna fördelas på ett 3-årigt genomsnitt av genomförd verksamhet och målsättningen är 70 % täckning med s.k. högre schablonbidragstimmar. Bidragskonstruktionen har av studieförbunden uppfattats positivt och gett betydande frihet i användning av tilldelade resurser.

Förutsättningarna för att konstruktionen i det långa tidsperspektivet skall fungera är dock, att bidragens reala värde per studietimme kan upprätthållas liksom målsättningen med en 70-procentig täckning med s. k. högre schablonbidragstimmar.

Om dessa förutsättningar inte kan nås, vilket är förhållandet i dag, är systemet förödande för studieförbundens ekonomi. Jakten på studietimmar blir ett mycket starkt och nödvändigt inslag.

Inget studieförbund kan, med bevarad ekonomi, tillåta sig några större förändringar av verksamheten i förhållande till andra studieförbund. Det innebär att satsningar på hög kvalitet inom samhällsområdet, eller eftersatta grupper drabbas av sänkta resurser då detta inte ger stora kvantitativa ökningarna.

Trots att flera utredningar t. ex. Ahlénska utredningen, Kultur i Studieförbundet, ESTU-rapporten och liknande har visat att studieförbunden nått bättre resultat än andra vuxenutbildningsanordnare vad gäller att nå de samhällspolitiska målsättningarna inom kultur- och utbildningsområdet har just anslagen till folkbildningen minskat i fast penningvärde med 30 % under 1980-talet. Denna utveckling kan inte få fortsätta.

Ett bibehållande av nuvarande bidragssystem kräver betydligt uppräknade anslag för att fungera.

Uppsökande verksamhet

Bidraget till uppsökande verksamhet i bostadsområden föreslås upphöra. Utan tvekan har detta bidrag skapat förutsättningar som fört många kortutbildade och andra eftersatta i kontakt med studie- och kulturverksamhet. Människor ifrån just dessa grupper återfinns oftast inte på arbetsplatserna utan kontakterna knyts just i den egna bostadsmiljön. Vi motsätter oss därför den föreslagna ändringen. Stödet till uppsökande verksamhet i bostadsområdena skall finnas kvar.

Handikappbidraget

Den föreslagna uppräknningen av handikappanslaget är välmotiverat. Vid SÖ-fördelningen av dessa medel bör man se till att hänsyn även tas till verksamhetens omfattning samt de olika handikappgruppernas speciella behov.

Gruppen synskadade har öronmärkta anslag via ABF medan t. ex. utvecklingsstörda, afatiker och dementa, som alla kräver helt andra former av pedagogik och studiematerial än de fysiskt handikappade, inte alls erhåller några sådana anslag.

Förslag och kostnadsberäkning

Mot den bakgrund vi här har presenterat vill vi föreslå följande åtgärder:

- Det högre schablonbidraget bör fastställas till 102 kr. per studietimme – dvs. 3 kr. mer per timme än vad regeringen föreslår. Kostnaden härför beräknar vi till ca 20 milj. kr.
- Det högre schablonbidraget bör utgå till 6 600 000 timmar, vilket torde ligga närmare den 70-procentsnivå som förutsattes när anslagssystemet

lades fast. Kostnaden härför kan beräknas till ca 10 milj. kr.

- Även det lägre schablonbidraget bör höjas med en krona. Kostnaden härför kan beräknas till ca 3 milj. kr.
- Anslaget till bl. a. pedagogisk utveckling bör tillföras 5 milj. kr. ytterligare.
- I enlighet med vad som anförts tidigare måste bidrag även i fortsättningen utgå till uppsökande verksamhet i bostadsområden. 7 milj. kr bör anslås härför.

Sammanfattningsvis bör således anslaget C 4. Bidrag till studieförbunden m. m. tillföras ytterligare 45 milj. kr.

Vuxenstudiestöd

Det är angeläget att så många som möjligt av de som är berättigade till vuxenstudiestöd får del av detta. Ett problem vad gäller korttidsstudiestödet är att många saknar studietradition och erfarenhet av studiestöd. Detta leder till att man ibland av ekonomiska skäl avstår ifrån en utbildning trots att den berättigar till vuxenstudiestöd. Det är därför angeläget att man för dessa kan förenkla ansökningsförfarandet. Det skulle avsevärt underlätta för dessa att delta i exempelvis internatkurser på folkhögskola om organisationer typ LRF eller småföretagens riksorganisation i likhet med vad som gäller för handikapp- och pensionärsorganisationer ges möjlighet att kollektivt ansöka om korttidsstudiestöd.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att fastställa folkhögskolans bidragsveckovolym till 716 500,
2. att riksdagen beslutar att bidrag skall utgå till utrustning och fortbildning för folkhögskolans medverkan i bred datautbildning,
3. att riksdagen till C 6. Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 7 000 000 kr. förhöjt anslag om 549 819 000 kr.,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkhögskolornas medverkan i flyktingmottagningen,
5. att riksdagen beslutar att bidrag till studieförbunden för uppsökande verksamhet i bostadsområden skall utgå med 7 000 000 kr.,
6. att riksdagen beslutar att bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete skall tillföras ytterligare 5 000 000 kr.,
7. att riksdagen beslutar att bidraget till högschablontimmar skall utgå med 102 kr. till 6 600 000 studietimmar,
8. att riksdagen beslutar att bidraget till lågschablontimmar skall utgå med 30 kr.,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studieförbundens handikappbidrag,

10. att riksdagen till C4. Bidrag till studieförbunden anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 45 000 000 kronor förhöjt anslag på 1 086 366 000 kronor,

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kollektiv ansökan om korttidsstudiestöd.¹}

Mot. 1987/88

Ub401

Stockholm den 26 januari 1988

Pär Granstedt (c)

Karl Boo (c)

Kerstin Göthberg (c)

Marianne Andersson (c)

Larz Johansson (c)

Jan Hyttring (c)

Stina Gustavsson (c)

¹ 1987/88:Sf422